

més amunt hem recollit i que és clara i entenedora en la seva distribució i tipografia. Porta indicació dels folis dels manuscrits, i potser amb un excés de modestia de la paginació de W. von Hartel, que aquesta edició supera i redueix —per què no dir-ho— a una etapa filològica llunyana; a més inclou a peu de text un aparat de cites bíbliques molt moderat dintre de la seva abundositat, el qual no cedeix a ressonàncies. Per acabar, l'aparat és suficient i no deixa en el lector dubtes o ambigüitats sobre les lliçons reals dels manuscrits, o sobre les posicions dels filòlegs.

Des de la Universitat de Barcelona ha quedat demostrat, una vegada més, que el mètode filològic rigorós no exempt d'erudició i un treball acurat i pacient són els ingredients indispensables per aconseguir un treball com el que hem comentat, on es posa de manifest, evidentment, l'acuitat de l'autor.

M. Mayer

J. KLAUSENBURGER,
*Morphologization: Studies
in Latin and Romance
Morphophonology*

Tübingen, Niemeyer, 1979. (Linguistische Arbeiten n.º 71)

El llibre de Klausenburger apareix inserit dins el corrent conegut amb el nom de Fonologia Generativa Natural (FGN), el qual, en els aspectes més substancials, és una vessant oposada a la Fonologia Generativa Transforma-

cional (FGT). Aquesta FGN es troba sistematitzada en el llibre de J.B. Hooper¹: *An Introduction to natural generative phonology*, New York, Academic Press, 1976, per bé que ja està anunciada en treballs anteriors de la mateixa Hooper i, sobretot, de T. Vennemann.

La FGN es distingeix de la FGT, bàsicament, en tres postulats: la qüestió de l'arxifonema, l'oposició de mots vs. morfemes i, de manera molt especial, la qüestió del component fonològic de la gramàtica, on enfront de la unitat propugnada per la FGT sobre la base de regles fonològiques, la FGN distingeix —i això representa el seu postulat bàsic— regles fonològiques condicionades fonèticament, regles morfofonèmiques condicionades morfològicament i regles via, que no són altra cosa que equacions de relació lèxica. La divisió sincrònica pressuposa que les regles morfofonèmiques evolucionen històricament a partir de regles fonològiques a causa del desig que té el locutor de poder interpretar, de manera significativa, les alternances.

Una fita important en el desenvolupament de la FGN és la introducció, per part de T. Vennemann², del concepte d'inversió de regla, cosa que li permet l'establiment d'un tipus especial de morfologització. Segons això una regla com ara

¹ Una crítica ampla i acurada, no solament del llibre de Hooper, sinó també de la concepció de la FGN, es troba a l'article de H. VAN DER HULST, «Recent Developments in phonological theory», *Lingua* 49 (1979) 207-238.

² T. VENNEMANN, «Rule inversion», *Lingua* 29 (1972) 209-242 i «Restructuring», *Lingua* 33 (1974), 137-156.

A → B / condicionada fonèticament
 es veuria convertida en
 B → A / condicionada morfològica-
 ment.

La motivació fonamental de la regla invertida és el «principi del predomini de les categories semànticament primitives», segons el qual un segment derivat pot ésser considerat primitiu per una generació posterior si forma part de categories morfològiques com ara singular, nominatiu, present, activa. En la regla invertida l'*out put* pertany a categories més complexes, com ara plural, casos oblics, passat, passiva, etc.

Després de la presentació de la FGN, Klausenburger dedica el segon capítol a glossar la figura d'un investigador que ell considera com un antecessor: M. Kruszewski, que a l'any 1881 publicà a Kazan un llibre intitulat *Ueber die Lautabwechlung*, tot seguint, és clar, el corrent posat de moda per la gramàtica generativo-transformacional de cercar antecedents per a les seves propostes.

En el tercer capítol Klausenburger proposa una revisió del concepte de morfologització, tal com havia estat definit dins la FGN. La noció de morfologització que es trobava a Hooper consistia en un canvi de condicionament per a una regla determinada, de manera que un condicionament fonètic es convertia en un condicionament morfosintàctic. L'afer es podria exemplificar amb la regla de palatalització de velars en francès antic:

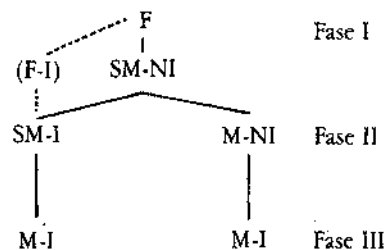
Regla condicionada fonèticament $k \rightarrow \check{c} / a$

(= canvi de so del llatí al francès antic)

Regla condicionada morfològicament $k \rightarrow \check{c} / \text{femení}$

De la primera d'aquestes regles es deia que era una regla fonològica i, de l'altra, que era morfològica.

Klausenburger, en canvi, suggereix la introducció d'una regla semimorfològica entre la fase original fonològica i la fase eventual morfològica, tal com es fa palès en l'esquema següent:

Ací apareix introduïda també la distinció de Vennemann entre regles històricament invertides (I) i regles històricament no-invertides (NI).

La justificació de la introducció d'aquestes regles SM es basa en la consideració que, d'aquesta manera, hi haurà una adquisició del condicionament morfològic i no una substitució del condicionament fonètic pel morfològic. Però, així i tot, resulta que condicionament morfològic en el cas anterior és una *creatio ex nihilo*. Per obviar aquesta dificultat, Klausenburger postula una nova definició de morfologit-

zació entesa, no com una adquisició del condicionament morfològic, sinó com una fusió entre un condicionament morfològic preexistent, inherent a l'al·lomòrfia, i un nou condicionament fonètic introduït diacrònicament, que donarà com a resultat una regla sincrònicament semimorfològica per la pèrdua del condicionament fonètic. Esquemàticament, això pot venir representat així:

Condicionament fonètic

Condicionament morfològic preexistent, introduït a l'al·lomòrfia

Regla SM = condicionament morfològic preexistent + nou condicionament fonètic

Regla M = Regla SM - condicionament fonètic

L'admissió de condicionaments morfològics preexistents a l'al·lomòrfia té conseqüències lògiques:

1. La morfologització, definida com un canvi de condicionament fonètic a condicionament morfològic, no existeix, ja que tota variació al·lomòrfica enclou, per definició, algun condicionament morfològic. Per tant, la morfologització és una reanàlisi morfològica d'un canvi de so (condicionat fonèticament).

2. Allò que fins ara s'havia anomenat morfologització s'hauria de dir semimorfologització.

La morfologització *stricto sensu* seria el pas d'una regla SM a regla M. Aquesta transició s'explica com a eli-

minació d'una redundància (condicionament fonètic), ja que el condicionament morfològic no esdevé mai una redundància, perquè no desapareix mai quan es canvia una regla SM en una regla F.

Deixant de banda, per no estendre'ns massa, les alteracions que Klausenburger proposa en els models fonològics generativo-transformacionals de tipus històric propugnats per King³ i Kiparsky⁴, cal que ens referim a la part d'exemplificació que es fa sobre el llatí, el francès i les llengües romàniques en general. Pel que fa referència al llatí, l'exemplificació es realitza sobre tres aspectes fonètics molt significatius d'aquesta llengua: el rotacisme, la llei de Lachmann i la infixació nasal. Atenint-nos només a una d'elles, la primera, segons aquesta nova teoria, la llei del rotacisme en el cas d'*honor* passaria per les fases següents:

a) s...s *honōs, honōsis* Cap regla

b) s...z *honōs, honōzis*

Regla: s → z / V ___ V (F, NI)

c) s...r *honōs, honōris*

Regla: s → r / V ___ V

excepte nominatiu (SM)

d) s...r *honōs, honoris*

Regla s → r / (excepte en nom.)

(M-NI)

e) s...r *honōs, honōris*

Regla r → s / (nom. sg.) (M-I)

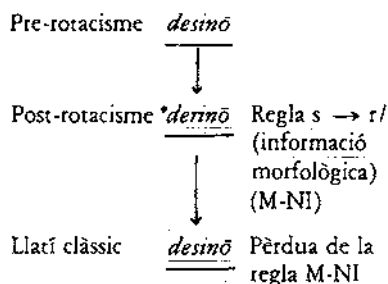
f) r...r *honor, honōris*

Cap regla, pèrdua de M-I

³ R. D. KING, *Historical linguistics and generative grammar*. Englewood Cliffs, Prentice Hall, 1969.

⁴ P. KIPARSKY, «Historical linguistics. A survey of linguistic science». En W. O. DINGWALL (ed.), *A survey of linguistic theory*. Univ. of Maryland 1971, 576-649.

Aribats al moment de fer una valoració de la teoria ens trobem, com sol succeir molt sovint, amb un fet inqüestionable dins l'experimentació lingüística; el llatí és una llengua que té una capacitat especial per a aportar documentació que recolzi qualsevol teoria, però, alhora, també molt sovint, ocorre el contrari: trobem arguments que serveixen per a qüestionar-se qualsevol teoria. Així, pel que fa al rotacisme, la teoria sembla que funciona perfectament per a casos paradigmàtics com el d'*honor, honoris*, però al costat d'això hi ha casos en què no s'ha produït el rotacisme, com *desino*. Klausenburger entén perfectament aquesta circumstància i proposa per a salvar-la el procés següent:

És a dir, el mot que en qüestió hauria sofert la llei, per a, posteriorment, haver perdut els seus efectes. El que no queda gens clar és la informació morfològica que cal aportar; perquè si aquesta informació es pogués detectar en el cas de *desino, nisi, quasi, desum, desuper*, seria molt més problemàtica la seva fixació en casos com *pausa* o *miser*. Amb això no pretenc de cap manera demostrar la no viabilitat de la teoria, sinó posar en relleu la seva limitació. I, dissortadament, aquesta és una situació que trobem re-

petida moltes vegades en les investigacions generatives, que s'aturen en la introducció sense anar més enllà.

P. J. Quetglas

J. KOLENDO

A la recherche de l'ambre baltique. L'expédition d'un chevalier romain sous Néron

Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1981 (*Studia Antiqua*, vol. 3), 115 pp.

En la sèrie *Studia Antiqua* de la Universitat de Varsòvia, destinada a publicar estudis sobre l'antiguitat en una de les llengües oficials dels congressos, apareix ara com a tercer volum el treball del professor Jerzy Kolendo destinat a comentar el passatge PLIN. nat. 37, 3 (11), 45¹, un tema que ja havia interessat als estudiosos polonesos, com l'autor indica a la seva introducció, i també a ell mateix en un treball previ publicat el 1970.

L'estudi s'articula en set capítols seguits d'una conclusió; els quatre primers formen una primera part que

¹ El passatge esmentat dona notícia del viatge d'un *equus Romanus* enviat per *Julianus*, curador dels jocs de gladiadors en època de Neró a les costes del Bàltic, per tal de portar ambre, la qual cosa aconseguí en tan gran abundositat, que un dia d'espectacle la xarxa que separava les feres del podium portava ambre en le seves subjeccions i les armes i tot l'aparat eren incrustats també d'ambre. El bloc més gros que exportà pesava 13 lliures.